

Kovács György:
Javaslat a civil kutatások etikai kódexére

1. Háttér

A Sziti Szociális Egyesült 2009-2010 közötti időszakban NCA támogatásból kísérletet tett arra, hogy létrehozza a nonprofit kutatóműhelyek szakmai hálózatát a közös munka hatékonyságának növelése érdekében. A munkacsoport a szakmai-módszertani ajánlások mellett elkészítette a civil kutatások etikai kódexét, melyet vitára bocsátott, s az alábbiakban foglalható össze annak lényege.

2. A kódex célja

A Kódex elsődlegesen a civil kutatásokat végző nonprofit szervezetek önszabályozó dokumentuma. A Kódex a következő célokat kívánja elérni:

- a civil kutatók által követendő etikai szabályok meghatározása;
- a közvélemény és döntéshozók civil kutatásokba vetett bizalmának erősítése azzal, hogy hangsúlyozza a Kódex által biztosított jogokat és biztosítékokat;
- a gyermekek és a fiatalok véleményének kutatása során felmerülő különleges felelősség hangsúlyozása;
- a civil kutatók azon szabadságának védelme, hogy kutassák, megkapják és közölgék az információkat;

3. A kódex alapelvei

A kódex az alábbi alapelvekre épül:

1. A civil kutatóknak minden releváns nemzeti és nemzetközi jogszabálynak meg kell felelniük.
2. A civil kutatók kötelesek etikusan viselkedni, és nem követhetnek el semmi olyat, ami a civil kutatás hírnevét rontaná.
3. A civil kutatók különös gondossággal kötelesek eljárni abban az esetben, amikor gyermekek és fiatalok között végeznek kutatásokat.

4. A válaszadók közreműködése önkéntes. Beleegyezésüket úgy kell megszerezni, hogy az a kutatás általános céljára és természetére vonatkozó megfelelő és nem félrevezető tájékoztatáson alapuljon, és döntésüket tiszteletben kell tartani.
5. A civil kutatók kötelesek a válaszadó magánszemélyek jogait tiszteletben tartani, és a civil kutatási projektben való közreműködésük közvetlen következményeként ezek a jogok nem sérülhetnek, kárt nem szenvedhetnek.
6. A civil kutatók soha nem engedhetik meg, hogy a civil kutatási projektek során összegyűjtött személyes adatokat a civil kutatás céljain kívül másra felhasználják.
7. A civil kutatók kötelesek a kutatási projekteket átláthatóan és tárgyilagosan megtervezni, végrehajtani és dokumentálni.
8. A civil kutatók kötelesek betartani a tisztességes verseny általánosan elfogadott elveit.
9. A közpénzből vagy nonprofit forrásból finanszírozott civil kutatások eredményeit térítésmentesen kell bármely érdeklődő számára hozzáférhetővé tenni

4. Meghatározások

- (a) A civil kutatás – amely magába foglalja a társadalomkutatásokat, szervezetszociológiai kutatásokat, kapcsolatháló elemzéseket és a véleménykutatásokat – az egyénekre vagy a szervezetekre vonatkozó információk szisztematikus gyűjtése és értelmezése az alkalmazott társadalomtudományok statisztikai és elemzési módszereivel, technikáival ismeretszerzés vagy döntéshozatal támogatása céljából. A válaszadók személyazonosságát kifejezett hozzájárulásuk nélkül nem lehet az információk felhasználói előtt felfedni, és válaszáruk közvetlen következményeként nem lehet őket értékesítési tevékenységgel megkeresni.
- (b) A kutató olyan egyén vagy szervezet, amely civil kutatási projektet hajt végre vagy tanácsadóként vesz részt benne,
- (c) Az ügyfél olyan egyén vagy szervezet, amely a civil kutatási projektet részben vagy egészben igényli, utasítást ad rá vagy megrendeli.
- (d) A válaszadó olyan egyén vagy szervezet, amelytől a civil kutatási projekt céljából információt gyűjtenek, vagy interjú céljából megkeresik – akár tudatában van ennek, akár nem.
- (e) Az interjú a válaszadó minden olyan formában történő megkeresése, amely civil kutatási célú információgyűjtés.

5. Alapelvek

- (a) A civil kutatásnak jogszerűnek, őszintének, hitelesnek és tárgyilagosnak kell lennie, amelyet a megfelelő tudományos alapelvek figyelembevételével kell végrehajtani.
- (b) A kutatók semmilyen körülmények között nem viselkedhetnek úgy, hogy az rontsa a civil kutatási szakma hitelét, vagy veszélyeztesse a nyilvánosságban kialakult bizalmat.
- (c) A civil kutatást szakmai felelősséggel, a tisztességes verseny üzleti életben általánosan elfogadott normáinak betartásával kell végezni.
- (d) A civil kutatást egyértelműen meg kell különböztetni és el kell különíteni az olyan nem kutatási tevékenységektől, amelyek kereskedelmi okból célozzák meg a válaszadókat .

6. Tisztesség

- (a) A civil kutatás nem élhet vissza a válaszadók bizalmával, és nem használhatja ki tapasztalatlanságukat vagy tájékozatlanságukat.
- (b) A kutatók nem állíthatnak valótlanúságot saját maguk vagy szervezetük szakértelméről, tapasztalatairól, tevékenységéről

7. Szakmai felelősség

- (a) A válaszadók részvétele a civil kutatási projekt minden fázisában teljesen önkéntes. Közreműködésre való felkérésük során nem szabad őket félrevezetni.
- (b) A kutatók kötelesek minden ésszerűen elvárható óvintézkedést megtenni annak érdekében, hogy a válaszadókat a civil kutatási projektben való részvételük közvetlen következményeként semmilyen kár ne érje.
- (c) A kutatók indokolatlanul nem kritizálhatnak más kutatókat.

8. Átláthatóság

- (a) A kutatók kötelesek megfelelően azonosítani magukat, és egyértelműen közölni a kutatás célját.
- (b) A válaszadóknak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy egyszerűen ellenőrizzék a kutató személyazonosságát és jóhiszeműségét.
- (c) A kutatók igény esetén kötelesek biztosítani az ügyfélnek a lehetőséget, hogy az ellenőrizze az adatfelvétel és az adatfeldolgozás minőségét.
- (d) A kutatók kötelesek tájékoztatni ügyfeleiket a kutatási projekt megfelelő technikai részleteiről.
- (e) A kutatók kötelesek gondoskodni a civil kutatási projektek pontos, átlátható és tárgyilagos megtervezéséről, végrehajtásáról, dokumentálásáról.

9. Tulajdonjog

A civil kutatási ajánlatok és költségkalkulációk – egyéb megállapodás hiányában – az azokat kidolgozó egyén vagy szervezet tulajdonát képezik.

10. Rögzítési és megfigyelési technikák

A válaszadókat tájékoztatni kell, mielőtt kutatási célból megfigyelési technikákat vagy rögzítő berendezést kezdenek alkalmazni, kivéve, ha azokat nyilvános területen, nyíltan használják és személyes adatokat nem gyűjtenek. A kutatók a válaszadók kérésére kötelesek a felvételt vagy annak a kérdéses részét megsemmisíteni, törölni. A válaszadók személyazonosságát akkor is védeni kell, ha explicit beleegyezése hiányzik.

11. Adatvédelem és a magánszféra tiszteletben tartása

(a) Adatvédelmi szabályzat

A kutatóknak adatvédelmi szabállyal kell rendelkezniük, amelynek az adatfelvételben résztvevő válaszadók számára elérhetőnek kell lennie.

(b) Adatgyűjtés

Amikor személyes adatokat gyűjtenek a válaszadóktól, a kutatók kötelesek biztosítani, hogy

- a válaszadók tisztában legyenek az adatgyűjtés céljával és
- a válaszadók tisztában legyenek azzal, hogy minőségellenőrzés miatt ismét megkereshetik őket.

(c) Adatok használata

A jelen Kódexszel összhangban felhasznált információk

- csak a meghatározott kutatási célokra használhatók;
- csak a kutatási céloknak megfelelő mélységben hasznosíthatóak;
- csak a megkövetelt időpontig őrizhetőek meg.

A kutatók kötelesek biztosítani, hogy a válaszadók személyazonossága ne legyen az ügyfél által elérhető.

(d) A feldolgozás biztonsága

A kutatók kötelesek megtenni a megfelelő biztonsági intézkedéseket a személyes adatokhoz való jogosulatlan hozzáférés, azok manipulálása vagy nyilvánosságra hozásának elkerüléséhez. Amennyiben a személyes adatok harmadik személyhez kerülnek, meg kell győződni arról, hogy ez a harmadik személy is legalább ugyanolyan szintű biztonsági intézkedéseket alkalmaz.

(e) A válaszadók jogai

Minden olyan intézkedést meg kell tenni, amely biztosítja, hogy a válaszadók tisztában legyenek jogaikkal és gyakorolhassák azokat, így többek között az alábbiakat:

- a civil kutatási projektben való részvétel visszautasításának joga;
- a civil kutatási interjú megszakításának joga;
- jogosultak azt kérni, hogy személyes adataikat másoknak ne adják ki és
- töröltesék vagy helyesbítsék a róluk tárolt hibás személyes adatokat.

12. Gyermek és fiatalok

A kutatók kötelesek különleges figyelmet fordítani a gyermekekkel és a fiatalokkal készített interjúkra. Az ilyen interjúk előtt meg kell szerezni a szülők vagy a felügyeletet ellátó felnőttek beleegyezését.

13. Eredmények közzététele

- (a) A civil kutatási eredmények közzétételekor a kutatók kötelesek egyértelműen megkülönböztetni a kapott eredményeket, az eredmények kutatói értelmezését és az azokra épülő javaslatokat.
- (b) Amikor egy civil kutatási projekt eredményeit az ügyfél teszi közzé, köteles a kutatóval konzultálni az eredmények közzétételének formájáról és tartalmáról. Az ügyfél és a kutató egyaránt felelős azért, hogy a megjelentetett eredmények ne legyenek félrevezetőek.
- (c) A kutatók mindig legyenek felkészülve arra, hogy elérhetővé tegyék a közzétett eredmények érvényességének ellenőrzéséhez szükséges technikai információt.
- (d) A kutatók csak az adatok által megfelelően alátámasztott következtetésekhez adhatják a nevüket.